

VI. KOMUNIKATY

Zofia Boni

zofia.boni@amu.edu.pl

Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Małgorzata Kowalska

malgorzata.kowalska@amu.edu.pl

Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

(w imieniu Komitetu Organizacyjnego kongresu)

IUAES 2019 INTER-CONGRESS “WORLD SOLIDARITIES” 27-31 SIERPANIA 2019 ROKU, UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

W dniach od 27 do 31 sierpnia 2019 na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza odbył się doroczny kongres najstarszego i największego międzynarodowego towarzystwa naukowego antropologów i etnologów – International Union for Anthropological and Ethnological Sciences (<https://www.iuaes2019.org/>), zorganizowany przez Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM oraz Polskie Towarzystwo Ludoznawcze. Honorowym patronatem wydarzenia objął Prezydent Miasta Poznania. W skład Komitetu Naukowego oraz Rady Doradczej weszli przedstawiciele władz IUAES oraz polskiej antropologii, a Komitet Organizacyjny składał się z pracowniczek i pracowników oraz doktorantek Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM. Partnerami finansowymi i strategicznymi Kongresu był Wenner Gren Foundation, Poznań Convention Bureau, Centrum Kultury Zamek, Aquanet oraz Lufthansa i LOT.

Celem Kongresu była dyskusja o tym, w jaki sposób antropologia studuje, wytwarza i angażuje się w różne formy solidarności na świecie.

650 antropolożek i etnologów z 60 krajów w ciągu pięciu dni uczestniczyło w ponad 100 panelach tematycznych, 8 panelach dyskusyjnych (*round tables*) oraz 8 warsztatach, mogli też zobaczyć jeden z 23 filmów etnograficznych, wyświetlanych w ramach sesji audiowizualnej. Pierwszy i trzeci dzień kongresu uświetniły wykłady Chrisa Hanna oraz Alisse Waterston, traktujące o, odpowiednio, „The Seduction of Europe and the Solidarities of Eurasia” oraz „Imagining World Solidarities for a Livable Future”. W kongresowe poranki wziąć można było udział w sesjach plenarnych poświęconych solidarności w akademii, solidarności wykraczającej poza relacje międzyludzkie (*transhuman*) oraz solidarności w czasach migracji, ksenofobii i populizmu. Całość uzupełniały spotkania komisji tematycznych IUAES oraz posiedzenia władz IUAES i World Anthropological Union, wystawy i promocje książek oraz udział organizacji pozarządowych, na co dzień realizujących działania na rzecz solidarności. Dodatkowo wziąć można było udział w uroczystej kolacji w restauracji Meridian w zabytkowym Parku Sołackim, w tematycznym spacerze po mieście, a wieczorem wybrać się do jednego z trzech klubów kongresowych lub na piątkowy koncert nad jeziorem Malta. Było to bez wątpienia największe wydarzenie organizowane do tej pory przez polską antropologię.

Podczas spotkań i wystąpień dyskutowano takie kwestie, jak kondycja solidarności w czasach migracji, uchodźstwa, ksenofobii i populizmu, a także w kontekście różnic płciowych i pokoleniowych; społeczne mechanizmy wykluczenia i dyskryminacji; konieczność rozwijania solidarności z innymi gatunkami i całymi ekosystemami, szczególnie w dobie kryzysu ekologicznego; antropologiczna krytyka neoliberalizmu ekonomicznego i nacjonalizmu; antropologia w obliczu klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i epidemii; prawa społeczności rdzennych i nomadycznych; oraz wiele innych.

Szczególny nacisk podczas Kongresu kładziono na solidarność i odpowiedzialność względem środowiska naturalnego – zarówno pod względem poruszanej tematyki, jak i samej organizacji. Z myślą o ekoodповідzialności zadbano o wybór cateringu oferującego dania wegańskie, wegetariańskie i bezglutenowe, kawę fair-trade, produkty od lokalnych dostawców oraz – przede wszystkim – biodegradowalne naczynia. Aby wyeliminować zużycie plastikowych butelek, goście byli zachęceni do picia wody kranowej (w dołączonych do pakietów startowych bidonach). Zgodnie z zasadą *zero waste*, wszystkie nieskonsumowane zestawy lunchowe przekazywano organizacji społecznej, wspierającej ludzi wycho-

dzących z bezdomności oraz poznańskim freeganom. Wszyscy goście mogli nieodpłatnie korzystać z komunikacji miejskiej na terenie całego Poznania.

Kongres stworzył liczne okazje do nawiązania współpracy międzynarodowej, a także umocnił rolę dyscypliny w czasie, gdy jej waga kwestionowana jest nie tylko w Polsce. Listy z podziękowaniami i gratulacjami, jakie nadal docierają do organizatorów świadczą o tym, że IUAES 2019 zorganizowany na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza był sukcesem i przyczynił się do umocnienia znaczenia polskiej i poznańskiej antropologii.

Jednym z wydarzeń traktujących o solidarności, przede wszystkim w ramach dyscypliny i w świecie akademickim, była sesja plenarna młodych naukowców „Anthropological Solidarities: Lines of Division and Collaboration within Academia”, zorganizowana i prowadzona przez autorki tego tekstu, pracowniczkę Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM. W sesji wzięły udział dr Dorota Woroniecka-Krzyżanowska z Uniwersytetu Łódzkiego i Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie oraz dr Mariya Ivanchevaz Uniwersytetu w Liverpoolu, a także dr Amurabi Oliveira z Federalnego Uniwersytetu Santa Catarina we Florianópolis w Brazylii. Celem sesji było zainicjowanie dyskusji nad solidarnością antropologów i antropolożek – zarówno względem siebie, w ramach działalności akademickiej, jak i wobec osób uczestniczących w naszych badaniach. Antropologia – tak jak inne dyscypliny – opiera się na relacjach władzy przebiegających według różnych podziałów, a pomimo teoretycznej refleksji nad świadomością i odpowiedzialnością badacza, wciąż pełna jest nierówności związanych z dostępem do wiedzy i finansowania nauki. I tak, często nie mamy instytucjonalnego dostępu do publikacji w prestiżowych międzynarodowych tytułach, nawet jeśli same w nich publikujemy; częściej czytane i cytowane są artykuły publikowane przez badaczy z zamożnych ośrodków, które stać na sfinansowanie wolnego dostępu, tym samym reprodukując nierówności strukturalne; wciąż niepodważalna jest też hegemonia instytucji globalnej Północy, wyrażana m.in. w dominacji języka angielskiego, dostępie do bibliotek i baz danych, czy finansowaniu podróży na konferencje. Jednocześnie współczesna akademia coraz częściej opiera się na neoliberalnych zasadach prywa-

tyzacji, indywidualnej odpowiedzialności, tzw. współpracy gospodarczej – i coraz mniej w niej miejsca i czasu na zadawanie nowych pytań bez prostych odpowiedzi, dotyczących także organizacji naszej pracy.

Sesja miała na celu dyskusję nad współpracą i solidarnością we współczesnej antropologii. Opierając się na swoich doświadczeniach pracy w Iraku i Palestynie, dr Dorota Woroniecka-Krzyżanowska opowiedziała o tym, jak solidarność rozumiana jest przez badaczy z mniej uprzywilejowanych ośrodków, i jak duże nierówności wciąż istnieją w naszym dostępie do wiedzy, mobilności i badań. Zwróciła także uwagę, że pojęcie „dostępu do wiedzy” opiera się na założeniu dostępu do wiedzy i nauki „Zachodu”, oraz jak problematyczna ta hegemonia wiedzy zachodniej pozostaje. Zauważyła też, że słowo współpraca, choć określa obecnie preferowany sposób działania zarówno w antropologii, jak i innych dyscyplinach, często okazuje się być jedynie pustym frazesem. Mówienie o współpracy naukowej tworzy iluzoryczne poczucie pewnej symetrii, podczas gdy powinniśmy raczej zastanawiać się nad tym, jak faktycznie możemy współtworzyć wiedzę z badaczami z mniej uprzywilejowanych ośrodków, których moglibyśmy traktować nie tylko jako „lokalnych ekspertów”, ale też rzeczywiście wspólnie z nimi, od początku realizować projekty badawcze.

Dr Mariya Ivancheva, opierając się na wieloletnich badaniach etnograficznych systemów nauczania wyższego w Wenezueli, Irlandii, RPA oraz Wielkiej Brytanii, skupiła się na efektach prywatyzacji uczelni wyższych i pogłębianych przez nią nierównościach w podziale pracy naukowej, związanych z płcią, wiekiem i krajem pochodzenia. Zauważyła, że warto patrzeć na uniwersytety nie tylko jako systemy reprodukcji bądź oporu społecznego, ale też jako przestrzeń walk klasowych, które definiują podział władzy w społeczeństwie. W Wielkiej Brytanii dydaktyka częściej jest prowadzona przez kobiety – i coraz częściej jest realizowana zdalnie, na przykład z Indii, przez osoby zatrudniane tylko na słabo płatne kontrakty tymczasowe. Obecny system wspiera przede wszystkim osoby już uprzywilejowane, tym samym bardzo ograniczając możliwości rozwoju naukowego i pracy badawczej pozostałym. Te strukturalne nierówności odbijają się też na studentach.

Z kolei dr Amurabi Oliveira powołał się na przykłady z Brazylii i Ameryki Łacińskiej, gdzie nauka podlega *de facto* jeszcze silniejszym niż w Europie procesom prywatyzacyjnym. Zwrócił uwagę przede wszystkim na trudną sytuację młodych badaczy i badaczek. Opowiedział

o historycznym znaczeniu idei i praktyki solidarności dla powstania antropologii w Brazylii, w tym o współpracy brazylijskich i zagranicznych antropologów oraz lokalnych religijnych przywódców (*povo de santo*), podkreślając tym samym znaczenie współpracy między akademią a szerszym społeczeństwem. Odniósł się także do obecnych ataków na nauki humanistyczne, podkreślając znaczenie antropologii i solidarności zarówno w obrębie dyscypliny, jak i poza nią.

Zagadnienia solidarności i nierówności w nauce oraz roli uniwersytetów w życiu intelektualnym, studenckim, ale i szerzej – społecznym zostały pogłębione podczas dyskusji z udziałem słuchaczy. Rozmawialiśmy też o pozytywnych przykładach, o konieczności dyskusowania znaczenia oraz, może przede wszystkim, praktykowania współpracy w antropologii na co dzień, w naszych relacjach interpersonalnych. Kończąc sesję, zwróciliśmy uwagę na szczególną rolę osób, które znajdują się w uprzywilejowanej pozycji i znaczenie ich działań dla budowania solidarności w obrębie dyscypliny. Chciałybyśmy, by sesja ta stała się przyczynkiem do szerszej refleksji nad współczesnym znaczeniem solidarności i współpracy w antropologii, nauce i społeczeństwie.